

Утвърждавам:

Директор:

Гергана Бойчинова

**МЕХАНИЗЪМ
ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И
НАСИЛИЕТО
В ДГ № 18 „ ОСМИ МАРТ“
ГР. ХАСКОВО**

*Разработен съгласно Заповед № РД09 – 5906 / 28.12.2017г.
на министъра на образованието и науката
Приет на педагогически съвет с протокол №1/16.09.2019г.*

ВЪВЕДЕНИЕ И ЦЕЛ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Настоящият документ е изготвен от работна група в Министерството на образованието и науката с участието на представители на Министерството на труда и социалната политика, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето, Националната мрежа за децата, Фондация „Асоциация Анимус“, Асоциация „Родители“, Сдружение „Дете и пространство“ и УНИЦЕФ България. Документът има за цел да очертае рамките на единен механизъм за превенция на насилието и тормоза, който да подпомогне ДГ № 18 „ Осми март“ в усилието за създаване на сигурна образователна среда.

Въвеждането на общ механизъм се налага от разбирането, че реален напредък в справянето с насилието и тормоза може да бъде постигнат само при прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и изпълнява от всички служители на детската градина. Тя е част от цялостната политика за развитие и регламентира в дългосрочен план целите и задачите по отношение на превенцията на насилието, както и разписва конкретни роли, отговорности и процедури за действие при възникнали ситуации на насилие и тормоз.

Документът се състои от две основни части и приложения. В първата част се разясняват понятията „насилие“ и „ тормоз“, разликата между тях, видовете поведение, които те включват, както и белезите, по които да бъдат разпознати. Тази част е информативна и с нея се запознават всички работещи в ДГ № 18 „ Осми март“

Във втората част на документа се разглеждат задължителните елементи на цялостната политика за сигурна образователна среда – превенция и интервенция, в случай на насилие и тормоз.

ИЗМЕРЕНИЯТА НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА В ДГ № 18 „ Осми март“

Насилието в ДГ № 18 „ Осми март“ се среща изключително рядко

Какво е насилие? В България в официална употреба е дефиницията на понятието „насилие“, дадена в параграф 1, т. 1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето.

„**Насилие**“ над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

„**Физическо насилие**“ е „причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание, без разстройство на здравето“.

„**Психическо насилие**“ „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника, попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда“.

„**Сексуално насилие**“ е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуалното насилие и злоупотреба над дете според определението на Световната здравна организация е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в състояние да даде информирано съгласие, или за

които детето не е подготвено от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“

„Пренебрегване“ е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

“Дете в риск” е дете:

- чиито родители са починали, неизвестни, лишени от родителски права или чиито родителски права са ограничени, или детето е останало без тяхната грижа;
- което е жертва на злоупотреба, насилие, експлоатация или всякакво друго нехуманно или унижително отношение или наказание в или извън семейството му;
- за което съществува опасност от увреждане на неговото физическо, психическо, нравствено, интелектуално и социално развитие;
- което страда от увреждания, както и от труднолечими заболявания, констатирани от специалист;
- за което съществува риск от отпадане от училище или което е отпаднало от училище.

” Домашно насилие“ е всеки акт на физическо, сексуално, психическо, емоционално или икономическо насилие, както и опитът за такова насилие, принудителното ограничаване на личния живот, личната свобода и личните права, извършени спрямо лица, които се намират в родствена връзка, които са или са били в семейна връзка или във фактическо съпружеско съжителство.

Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.

Какво е тормоз?

Тормозът е специфичен вид насилие сред децата и е сред най – неуловимите форми на агресивно поведение и насилие. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен. Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и в отсъствието на възрастни.

Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно, оставящо травматични следи действие, защото тормозения не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе си, без външна намеса.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унизи или изолира;
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на насилие.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат описани като:

Физически тормоз – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

Психически тормоз – подмятане, подиграване, закачане, обиди, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на личните вещи, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене; словесни изрази, които имат за цел да унижат и оскърбят детето на база раса, пол, религия, сексуалност, увреждане или друго, с което се подчертава различие от останалите. Когато е в група – под формата на игнориране, изолиране, изключване от групови дейности, избягване, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз.

Сексуален тормоз – представлява всяка форма на нежелано словесно, несловесно или физическо поведение със сексуален характер, имащо за цел или водещо до накърняване на достойнството на лицето, и по-специално създаване на смуцаваща, враждебна, деградираща (принизяваща), унизителна или обидна обстановка. Включва измислянето на сексуализирани прякори или имена, коментари за външността на някой и подигравки със сексуално значение, неподходящо докосване, бележки и надписи със сексуално съдържание и т.н. до по-екстремни форми на нападане и насилие.

Кибертормоз - обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

Разлики между тормоз и закачки или игра между децата

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои – от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- Ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най – вероятно **става дума за игра.**
- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянна доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най- вероятно **става дума за тормоз.**
- Ако детето не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението може да е **тормоз.**
- Ако детето, към което са отправени подигравките, поиска от другото дете да спре и той или тя не спират да се подиграват, тогава става въпрос за **тормоз.**
- Ако детето, което дразни, продължава да дразни или дразни отново и отново, това е **тормоз.**

ДЕТСКА ГРАДИНА № 18 „ОСМИ МАРТ“

гр. Хасково, ул. „Щерю Вапцаров“ № 9а; тел: 038 668959; e-mail: odz_8mart@abv.bg

- Ако дразненето е за нещо, което детето не може да промени/ носене на очила, тегло и др./, тогава може да е **тормоз**.
- Ако има и други деца наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, това е **тормоз**.
- Ако едното дете е по – силно или по – популярно, по – голямо по възраст или по – властно, това може да е **тормоз**.

Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като **тормоз**, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.

Физическото насилие и тормоз са формите, които възрастните най – често забелязват и затова мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз по- трудно могат да бъдат установени, тъй като не са видими, а и децата, от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци за съществуването на насилие и тормоз.

Признаци, по които може да се разпознаят насилието и тормозът:

Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:

- Различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапване;
- Неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едносрични отговори;
- Безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- Лоша представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- Прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да било с него;
- Влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- Детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- Агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- Внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето.
- Загуба на доверие, неучастие в общите занимания в детската градина.

ДЕТСКА ГРАДИНА № 18 „ОСМИ МАРТ“

гр. Хасково, ул. „Щерю Вапцаров“ № 9а; тел: 038 668959; e-mail: odz_8mart@abv.bg

- Психосоматични симптоми, като болки в стомаха, главоболие, гадене и др., оплаква се, че сънува кошмари и сънят му е нарушен.
- Различни прояви на сексуализирано поведение/ имитация на сексуален акт, разголване, използване на език, свързан със сексуални действия и т.н., които са нехарактерни за съответната възраст/.

Тормозът между деца спада към насилието над дете и се третира с мерките на Закона за закрила на детето. Според чл.7, ал.1и 2 от Закона за закрила на детето, всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

ПОЛИТИКА НА ПРЕВЕНЦИЯ И ИНТЕРВЕНЦИЯ НА НАСИЛИЕ И ТОРМОЗ В ДГ № 18 „ Осми март“

Принципи, ценности, философия

Политиката за превенция и интервенция на насилието и тормоза в ДГ № 18 „ Осми март“ се основава на споделени ценности, философия, норми, правила и традиции за участие и взаимодействие на директора, педагогически и непедagogически персонал, родителите и децата в изграждането на сигурна среда.

Принципи на политиката за превенция и интервенция на насилие и тормоз:

- Изграждане на позитивна култура и климат, които:
 1. Приемат различието и разнообразието и се базират на принципите на приобщаващото образование.
 2. Дават възможност за развитие на сигурна среда, в която децата открито споделят и обсъждат теми, свързани с насилието.
 3. Насърчават взаимоотношенията на уважение сред цялата общност.
- Прилагане на цялостен институционален подход.
- Споделено разбиране за насилието и тормоза и последиците.
- Подкрепа и мотивиране на децата и служителите, в т.ч. информирание, обучение, консултиране, супервизия и изграждане на капацитет за справяне с насилието.
- Въвеждане на образователни стратегии и дейности за превенция/ вкл. Мерки по информирание/, които:
 1. Развиват емпатия и уважение сред децата.
 2. Ясно адресират агресивно поведение
 3. Изграждат нулева толерантност към всички форми на насилие;
- Системност и регулярност при вписване, изясняване и прилагане на мерки и последващи действия в случаи на насилие и тормоз.
- Координация и последователни усилия от страна на детската градина за изграждане на мрежа от взаимовръзки и взаимодействия за изграждане на по – сигурна среда.
- Партньорство с родителите.
- Непрекъснатата оценка и проследяване на ефективността на цялостната политика за превенция и интервенция на насилие и тормоз.

Основни цели на политиката за превенция и интервенция на насилието:

- Да се създаде позитивна култура и климат в ДГ № 18 „Осми март“
- Да се повиши осведомеността на учители, родители и деца, че насилието е неприемливо поведение.
- Да се разработи система за превенция, която създава условия за превантивна работа с групата и включва децата в образователни дейности, които да ги запознават с различните форми на насилие и тормоз, да възпитават уважение и толерантност към различията, да развиват чувствителност към границите на другия, етика на взаимоотношенията, кое поведение е приемливо и кое – не, как да се реагира на неприемливо поведение.
- Да се създаде система за интервенция като се разработи или разясни съществуващи правила и процедури във връзка с всяка проява на насилие и тормоз, вкл. по отношение на идентифициране и сигнализиране.
- Да се създаде система за предоставяне на подкрепа за пострадалите и въвлечените в ситуациите на насилие и тормоз.
- Да се развие устойчива система за изграждане на капацитет у всички участници в образователния процес под формата на обучителни дейности, механизми за сътрудничество с други, външни за детската градина служби, организации или институции, изграждане на ефективна система за дежурства и др.
- Да се създаде механизъм за проследяване на ефективността от дейностите по превенция и интервенция.

Основен принцип при изграждането на политиката за противодействие на насилието и тормоза в ДГ № 18 „Осми март“ е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на насилието и тормоза и създаване на сигурна образователна среда. Изграждането на защитна мрежа поставя ясни граници за формирането на ценности, правила и процедури, които не допускат тези прояви. За ранното откриване на причините и успешното намаляване на факторите, които са свързани със средата в детската градина, и които допринасят за проявата на агресия и за утвърждаване на агресивни модели на поведение, както и за нулева толерантност към насилие и тормоз, ДГ № 18 „Осми март“ работи всекидневно чрез:

- системни усилия за възпитаване у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията;
- подобряване на физическата среда в детската градина (с фокус върху занималните), която не съдържа предпоставка за изява на агресивното поведение и в същото време създава условия за формирането на групата като общност;
- работа с нагласите към активно участие в дейностите, които намаляват съревнователния елемент между децата за сметка на екипната работа и споделяне на проблеми в общността на групата

- следване на последователни стъпки за подкрепа и разбиране на последиците от насилието и тормоза и мерки за подкрепа на децата за справяне с неприемливото поведение, които не наблягат на наказанието.

Политиката на ДГ № 18 „Осми март“ се реализира на равнище детско заведение и на равнище група, като на всяко едно от тези равнища се осъществяват дейности по превенция и интервенция (реакция).

Превенцията на насилие и тормоз включва комплекс от мерки, които имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи за насилието. Превенцията поставя приоритет върху дейности на равнище група, например създаване на правила на отношения в групата, морално възстановяване на щета, тематични разговори в подходящо време, като по този начин се създава пространство за отработване на агресията чрез говорене, разиграване на ситуации, тяхното обсъждане и съответно осмисляне и развиване на нови умения и модели за ненасилствени отношения и поведение.

Интервенциите включват действия и мерки, които целят спиране и разрешаване на възникнала вече ситуация на насилие и тормоз, като се отчитат индивидуалните потребности на всяко дете, въввлечено пряко или косвено в ситуацията, и се прилага принципа на най-добрия интерес на детето. В по-голямата си част интервенциите включват отговора на ДГ № 18 „Осми март“ при възникнали ситуации на тормоз.

Разработване на система от мерки за реализиране на сигурна образователна среда в ДГ № 18 „Осми март“

1. Създаване на координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности. Отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с насилието и тормоза. Ръководи се от Елена Каръмова - заместник директор и включва в състава си:

1. Петя Колева – старши учител
2. Станимира Желева – старши учител
3. Теодора Митева - учител

2. Оценка на ситуацията - Оценката на насилието и тормоза в детската градина се организира от ръководството на детското заведение и се осъществява от координационен съвет /КС/ в началото на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете на насилие и тормоз, участниците и местата, където най-често се случва. За целта могат да се използват редица инструменти, като специални въпросници, анкети, дискусии с участие на цялата градинска общност, фокус групи с деца, учители и родители и др. В **Приложение 4** е включен пакет от такива психологически инструменти. Оценката се извършва от учителите по групи в началото на учебната година. Резултатите от оценката и наличието на проблем се представят от координационния съвет и се обсъждат на тематичен педагогически съвет, на който участие могат да вземат всички заинтересовани страни. Резултатите могат да се обсъдят и на родителски срещи.

3.Изготвяне на план за превенция и интервенция на насилието и тормоза в ДГ № 18 „Осми март“

Планът за изпълнение се изготвя и реализира от координационния съвет и се утвърждава от директора с продължителност от една учебна година. Включва описание на всички дейности по превенция и интервенция на ниво детска градина и на ниво група. Очертани са срокове и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция.

4. Планиране/ актуализиране на дейности по превенция/

4.1. Дейности по превенция на равнище ДГ № 18 „Осми март“

- **Актуализиране на етичен кодекс на работещите в ДГ № 18 „Осми март“** съгласно ЗПУО. Включва всички работещи в детската градина.
- **Създаване на единни вътрешни правила**, които са част от Правилника за дейността на детската градина, като **първа стъпка** е изработване на правила на поведение и ценности от всяка група и **втора стъпка**, КС, съгласувано с учителите по групи обобщава всички предложения и формулира общоградински ценности и правила, които стават част от вътрешно-градинската политика.
- При необходимост се внасят промени в Правилника за дейността, произтичащи от настоящия механизъм, предлагат се за обсъждане и приемане на ПС.
- Администраторът на сайта отговаря за запознаване на градинската общност с настоящия „Механизъм за противодействие на насилието и тормоза в ДГ № 18„Осми март“ като публикува всички документи на сайта на детската градина.
- КС, съгласувано с учителите по групи договаря единен механизъм с ясно разписани отговорности, за предотвратяване и реагиране при проява на тормоз и насилие в детската градина.
- Председателят на комисията за квалификация, съгласувано с директора предлага планиране на обучения за повишаване на квалификацията на учителите в областта за справяне с насилието и тормоза, с критични ситуации и др.
- Провеждане на колективни и индивидуални срещи с цел информиране от учителите по групи „Какво е насилие и тормоз и как да го разпознаваме” : сред родители на родителски срещи и в приемното време на учителите по групи; разработване на мерки за привличане на родителите;

Информирание и актуализиране на информацията за наличните ресурси в общността - осигуряване на реални партньорства с външни на детската градина служби, организации и специалисти, предлагащи услуги и програми за превенция и противодействие на насилието и тормоза в детската градина;

4.2. Дейности за превенция на ниво група:

- **Правила за поведение** – се създават от децата и учителите по групи
- **Обучителни дейности и работа с групата** – водеща роля има учителят на групата. Прилагат се всички форми на групова работа, разговори, ролеви игри, споделяне на опит, решаване на казуси, като се използват възможностите на

учебната програма, вкл. теми от гражданското, екологичното, здравното, интеркултурно образование. Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за насилието и тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения за здравословно и ненасилствено общуване, емпатия, толерантност и уважения към различията, решаване на конфликти и др.

- **Използване на подход**, ориентиран към децата, осигуряване на условия за участие на децата при реализирането на дейностите по превенция, различни инициативи, идващи от децата.
- **Провеждане** на тематични родителски срещи.

5. Дейности по интервенция ДГ № 18 „Осми март“

5.1. Дейности по интервенцията на равнище ДГ – задължително се включват в годишния план за дейността на детската градина и се приемат на първия педагогически съвет за учебната година

- **Водене на Дневник със случаи и процедури за управление на информацията в ДГ № 18 „Осми март“**

Дневникът със случаи се създава единствено за целите на анализа и планирането на цялостната политика за превенция и интервенция на насилието и тормоза в детската градина. В него се документират единствено ситуациите, съответстващи на нива две и три според приетата класификация (**Приложение 1**), при които е необходима и намесата на координационния съвет. Ситуацията, която следва да се впише в Дневника със случаи, съдържа следната информация: дата; група; вид насилие и ниво; какво е предприето като действие; подпис на служителя;

На базата на вписаните ситуации, координационният екип извършва анализ и оценка на риска от продължаване на насилието и тормоза. Координационния съвет е отговорен за анализа и разпознаването на деца, които участват и се въвличат в ситуации на насилие и тормоз, без значение дали извършват проявите или са пострадали от насилието. От анализа КС дава становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по смисъла на Закона за закрила на детето и ЗПУО, предлага мерки и конкретни интервенции. Дневникът се съхранява при ръководителя на КС.

- **Инициране на работа по случай, включително насочване на случая към други служби.**

При случаи от трето ниво, както и по преценка при случаи от второ ниво, незабавно се уведомява Дирекция “Социално подпомагане“- ДСП / Отдел “Закрила на детето“- ОЗД/ и/ или полицията. Уведомените институции започват проверка на сигнала по реда на *Координационния механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие, и за взаимодействие при кризисна интервенция/ Приложение 3/ Кой, кога и къде може да подава сигнал за дете в риск*/ Включва се и учителя на групата. Индивидуалната работа по случай с дете се осъществява интегрирано от мултидисциплинарен екип.

Всеки служител в детската градина е длъжен при установяване на случай на насилие и тормоз незабавно да уведоми директора на детската градина.

5.2. Дейности по интервенция на ниво група

- **Обсъждане между децата и учителя на групата** с цел изясняване на възникнал проблем, влиянието върху всички участници и свидетели, последствията, както и възможни решения.
- **Съвместни действия между учител и логопед, психолог и включване на външни специалисти** – организират се допълнителни ситуации с цялата група с подкрепата на психолога, както и да се покани външен специалист.
- **Използване на посредник при разрешаване на конфликта.**
- **Провеждане на тематична родителска среща.**

6. Работа с родители

Включването на родителите е важна част от реализирането на цялостната политика на детската градина и важно условие за нейната ефективност. Партньорството с родителите за съдействие по **превенция** на насилието и тормоза се осъществява чрез:

- Провеждане на тематична родителска среща, в която учителите да запознаят родителите с цялостната политика, да им се представят основните моменти в механизма и да се дискутира тяхната готовност да участват.
- Идентифициране на родители, които могат да бъдат посредници за осъществяване на връзка между детската градина и други организации и институции.

Партньорство с родителите в случаи на **интервенция**.

Необходимо е родителите на участващите в ситуацията на насилие и тормоз деца да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от детската градина действия за разрешаване на ситуацията. **Насоки към учителя за разговор с родителите:**

- Добре е разговорът да бъде започнат със силните страни на децата и след това да се представи ситуацията. Това ще помогне за сваляне на напрежението още в началото.
- Добре е останалите родители от групата също да бъдат информирани за ситуацията и предприетите действия с цел изясняване на неизвестните и сваляне на напрежението. По този начин се ограничават различни интерпретации и спекулации поради непознаване на ситуацията. Родителите трябва да бъдат информирани, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете или деца от тяхна страна са недопустими и само ще задълбочат конфликта.
- Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се остави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки. Конструктивно е учителят да дава конкретни препоръки на родителите какво биха могли да направят и да

обсъжда дали това е според възможностите им. По преценка, учителят може да насочи родителите за консултация с други специалисти при необходимост.

Насоки за работа с родители, когато не съдействат:

В случай, че родителите откажат да съдействат или по някакъв повод възпрепятстват действията на детската градина, учителят следва да се обърне към координационния съвет и случая да се обсъди.

7. Ресурсна обезпеченост в ДГ № 18 „Осми март“

7.1. Ръководството на детската градина е необходимо да осигурява:

- Ежегодно обучение на служителите по теми, свързани с насилието и тормоза;
- Обучени специалисти за интервенция в ситуации на тормоз и насилие в ДГ № 18 „Осми март“, а при липса на такива да се обърне към външни специалисти, които са обучени за интервенция в ситуации на тормоз;
- Информация, материали по темата за насилието и тормоза в ДГ № 18 „Осми март“ информация за наличните ресурси в общността и други.

7.2. Министерство на образованието и науката е необходимо да осигурява:

- Проучване на необходимостта от повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с тормоза в образователните институции;
- Обучения чрез включване на тематични области, свързани с насилието и тормоза, в Националната програма за квалификация, посредством оперативни програми и други.